

โรคพยาธิที่สำคัญ

อาจารย์นายแพทย์ วัชรพงศ์ ปิยะภาณี
พ.บ., ว.ว.อายุรศาสตร์, Dip Trav Med, MFTM RCPS (Glasgow)
ภาควิชาอายุรศาสตร์เขตร้อน
คณะเวชศาสตร์เขตร้อน มหาวิทยาลัยมหิดล

1

พยาธิคืออะไร

พยาธิ คือสิ่งมีชีวิตที่มีช่วงชีวิตหนึ่งที่ต้องอาศัยอยู่ในร่างกายของมนุษย์หรือสัตว์ (Host) ซึ่งจะไปอยู่ตามอวัยวะต่างๆ และมักแย่งอาหารหรือดูดเลือดซึ่งจะก่อให้เกิดอันตรายต่อร่างกายที่มันอาศัยอยู่

2

ชื่อและชนิดของพยาธิ

สามารถแบ่งได้หลายแบบ เช่น

- แบ่งตามรูปร่าง เช่น พยาธิตัวกลม (พยาธิไส้เดือน, พยาธิเข็มหมุด) พยาธิตัวแบน (พยาธิตัวืด) พยาธิใบไม้ ฯลฯ
- แบ่งตามอวัยวะที่อาศัย เช่น พยาธิในลำไส้ พยาธิใบไม้ในตับ พยาธิใบไม้ในเลือด พยาธิใบไม้ในปอด พยาธิในกล้ามเนื้อ ฯลฯ

3

พยาธิเข้าสู่ร่างกายได้อย่างไร

- เข้าทางปาก โดยการกินอาหารสุกๆดิบๆ เช่น พยาธิไส้เดือน พยาธิแสม้า พยาธิใบไม้ในตับ พยาธิตัวืด พยาธิหอยโข่ง พยาธิตัวืดชนิดต่างๆ
- เข้าทางผิวหนัง เช่น พยาธิปากขอ พยาธิเส้นด้าย

4

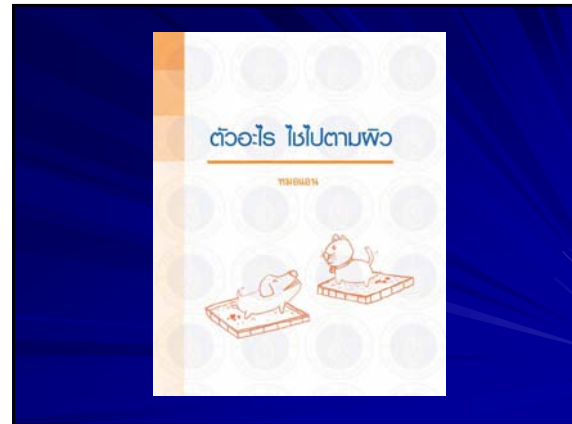
5

6

7

8

9

อาการที่ชวนสงสัยว่าเป็นโรคพยาธิ

- หิวบ่อย กินอาหารเก่ง
- ผอม น้ำหนักลด
- ท้องอืด ท้องเฟ้อ
- ท้องเสีย
- มีอาการบวมเคลื่อนไหวได้ มีผื่นตามผิวหนัง
- ไอเป็นเลือด
- ปวดศีรษะ ตาพร่ามัว

10

อาการจากโรคพยาธิจะขึ้นอยู่กับ

- ชนิดของพยาธิ
- จำนวนของพยาธิ
- ตำแหน่งที่พยาธิอาศัยอยู่
- ระยะของพยาธิ
- ระยะเวลาที่เป็นโรค

11

พยาธิที่สำคัญ

- พยาธิตัวจิ๋ว
- พยาธิหอยโข่ง
- พยาธิตัวดีด
- พยาธิไส้เดือน
- พยาธิใบไม้ในตับ

12

พยาธิตัวจิ๊ด (Gnathostomiasis)

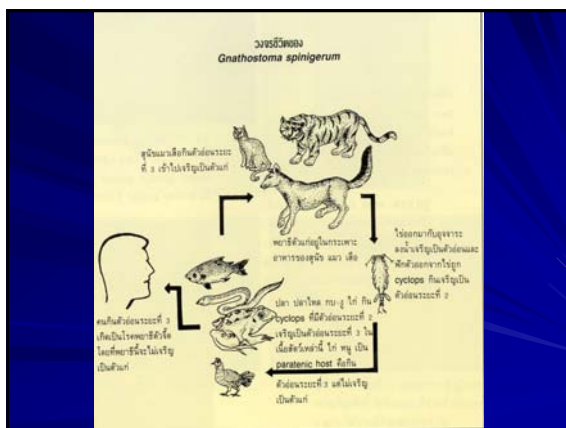

13

พยาธิตัวจิ๊ด

- ตัวอ่อนระยะติดต่อพบได้ใน ปลาน้ำจืด (เช่น ปลาไหล ปลาช่อน ปลาดุก) กบ งู ตะกวด นกกินปลา ชนิดต่างๆ
- ส่วนใหญ่ในประเทศไทย พบมากในอาหารที่หมักจากปลาน้ำจืดที่ไม่ปรุงสุก เช่น ปลาร้า ปลาเจ่า ส้มปึก

14

15

16

การติดต่อของพยาธิตัวจิ๊ด

- เกิดจากการกินตัวอ่อนระยะติดต่อ ที่ปะปนกับอาหาร โดยเฉพาะจำพวกปลาน้ำจืดที่ปรุงไม่สุก
- นอกจากนี้พยาธิยังสามารถไชเข้าทางผิวหนังได้ โดยเฉพาะในคนบางกลุ่มที่ใช้เนื้อสัตว์สดๆ เช่น กบ หรือปลา มาพอกแผลเพราะเชื่อว่าจะทำให้หายเร็วขึ้น

17

อาการของพยาธิตัวจิ๊ด

- อาการจะขึ้นอยู่กับตำแหน่งที่พยาธิไชผ่าน
- ถ้าผ่านบริเวณผิวหนังจะทำให้มีอาการบวมแดง คัน หรือเห็นเป็นรอยแดงๆตามที่พยาธิไชผ่านไป
- อาการบวมแดงจะหายไปเองใน 1-2 สัปดาห์แม้ว่าจะไม่ได้รับการรักษา หลังจากนั้นอาจมีการบวมเคลื่อนที่ไปได้
- ถ้าพยาธิไชไปที่สมอง จะมีอาการปวดศีรษะมาก ตาพร่ามัว คอแข็ง
- ถ้าไชไปที่ตาอาจทำให้ตาบอดได้

18

25

26

อาการของพยาธิหอยโข่ง

- ปวดศีรษะรุนแรง
- คลื่นไส้ อาเจียน
- ตาพร่ามัว
- คอแข็ง หลังแข็ง
- ชัก หมดสติ
- ถ้าเข้าไปที่ตา อาจทำให้ตาบอดได้

27

28

การรักษา

- จำเป็นต้องพบแพทย์เพื่อเจาะหลังเพื่อเอาน้ำไขสันหลังมาตรวจ และเป็นการช่วยลดแรงดันในสมอง
- ส่วนใหญ่อาการของผู้ป่วยจะดีขึ้นเอง
- แพทย์จะพิจารณาให้ยาตามความเหมาะสม
- ขาดยาพยาธิหอยโข่งจะได้ผลไม่ดี

29

พยาธิตัวตืด

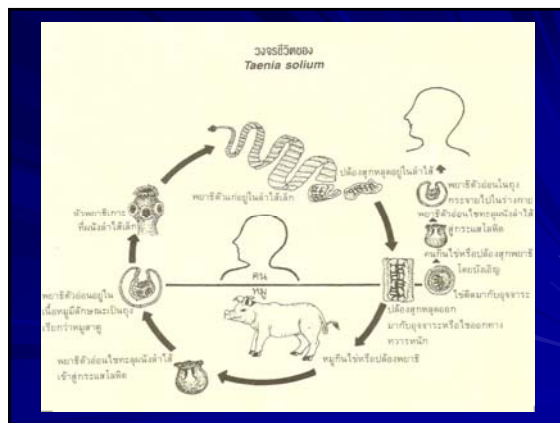

30

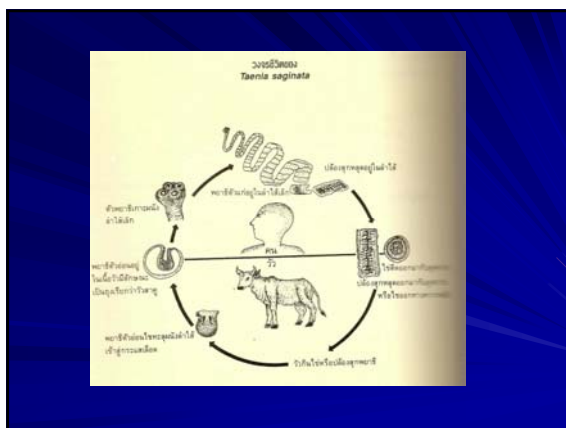
พยาธิตัวตืด

- เป็นพยาธิตัวแบนชนิดหนึ่งที่มีลักษณะตัวยาว อาจยาวเป็น 5-10 เมตร หรืออาจยาวถึง 24 เมตร ซึ่งมีส่วนที่เป็นหัว คอ ปล้อง ซึ่งมีทั้งปล้องอ่อนและปล้องแก่
- มี 2 ชนิดที่สำคัญคือพยาธิตัวตืดหมู และตัวตืดวัว
- เกิดจากการที่คนกินเนื้อวัวหรือเนื้อหมูที่มีลักษณะเป็นถุง เรียกว่าถุงสาตุ

31

32

33

อาการของโรคพยาธิตัวตืด

- อ่อนเพลีย
- ปวดท้อง
- ท้องอืด
- ผอมลง น้ำหนักลด
- ถ่ายอุจจาระมีปล้องของพยาธิหลุดออกมา

34

การวินิจฉัยและรักษา

- วินิจฉัยได้โดยตรวจพบปล้องของพยาธิตัวตืดหลุดออกมากับอุจจาระ
- รักษาโดยกินยาถ่ายพยาธิ Praziquantel

35

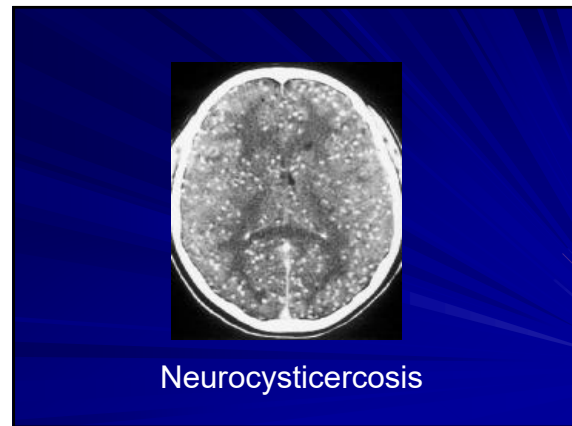
โรคถุงตัวตืดหมู

- ในพยาธิตัวตืดหมู ถ้าคนกินไข่หรือปล้องสุกโดยบังเอิญ หรือเกิดจากการช้อนปล้องสุกในลำไส้เข้าสู่กระเพาะอาหาร จะทำให้เกิดโรคถุงตัวตืด (Cysticercosis) กระเพาะอยู่ตามกล้ามเนื้อ หรือไปที่สมองได้

36

37

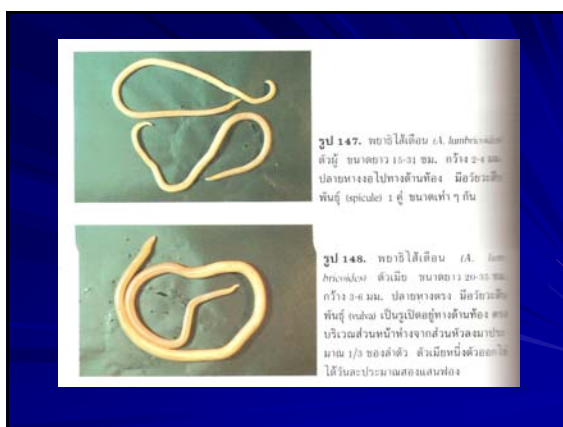
38

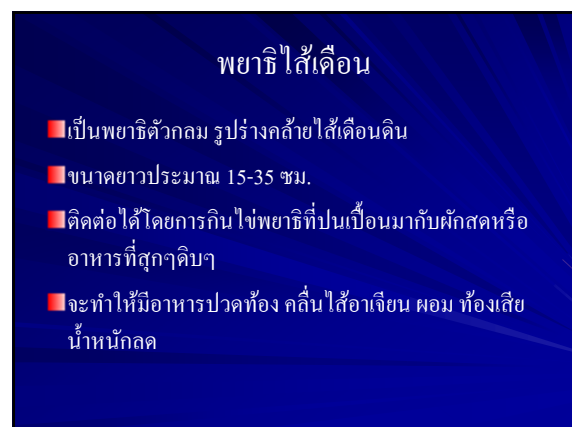
39

40

41

42

การวิจัยและการรักษา

- วินิจฉัยได้โดย การตรวจอุจจาระพบไข่ของพยาธิ
- ในรายที่เป็นมากอาจเห็นพยาธิออกมาทางทวารได้
- การรักษาทำได้โดยการกินยาถ่ายพยาธิ
 - Albendazole
 - Mebendazole
 - Praziquantel
 - Ivermectin

43

[illegible]

44

	Drugs	Adult dosage	Pediatric dosage
Protozoan infections			
Amebiasis (<i>E. histolytica</i>)	Metronidazole	400 mg tid 7 days	35 mg/kg/d tid 7 days
Severe intestinal and extraintestinal disease	Metronidazole	800 mg bid 7 days	50 mg/kg/d tid 7 days
Amebic meningioencephalitis	Amphotericin B	1 mg/kg/d IV	1 mg/kg/d IV
Nagleria spp.			
<i>Acanthamoeba</i> spp.	Metronidazole	250 mg tid 5 days	15 mg/kg/d tid 5 days
<i>Blastocystis hominis</i>	Tinidazole	2 gram once	50 mg/kg/once
<i>Cyclospora</i> spp.	Trimethoprim-sulfamethoxazole	TMP/60 mg, SMX 800 mg bid 7 days	TMP 5 mg/kg, SMX 25 mg/kg bid 7 days
<i>Dientamoeba fragilis</i>	Tetracycline	500 mg qid 10 days	40 mg/kg/d qid 10 days
<i>Giardia lamblia</i>	Metronidazole	250 mg tid 5 days	15 mg/kg/d tid 5 days
	Tinidazole	2 gram once	50 mg/kg/once
<i>Isosporidia belli</i>	Trimethoprim-sulfamethoxazole	TMP/60 mg, SMX 800 mg qid 7 weeks then bid 3 weeks	TMP 5 mg/kg, SMX 25 mg/kg qid 7 weeks then bid 3 weeks

Reviewed by Assist. Prof. Dr.Dorn Wattanakulnatch: M.D., Ph.D.

45

ไข่มพยาริชนิคต่าๆที่พบได้ใ้ในอูจการะ

46

การป้องกันโรคพยาธิ

- รับประทานอาหารที่สุก สะอาด
- ดื่มน้ำที่สะอาด ปราศจากสิ่งเจือปน
- ล้างมือให้สะอาดก่อนรับประทานอาหาร
- สวมรองเท้าทุกครั้งเมื่อออกนอกบ้าน
- ถ่ายอุจจาระลงส้วมที่ถูกสุขลักษณะ
- ไม่ควรนำอุจจาระมารดักโดยตรง

47

คำถามที่พบบ่อย

- ถ้าชอบกินอาหารสุกๆดิบๆ ควรกินยาถ่ายพยาธิหรือไม่
- ยาถ่ายพยาธิที่วางขายตามท้องตลาด สามารถถ่ายพยาธิได้ทุกชนิด จริงหรือ
- การกินยาถ่ายพยาธิผิดประเภทจะเกิดผลเสียอะไรบ้าง

48